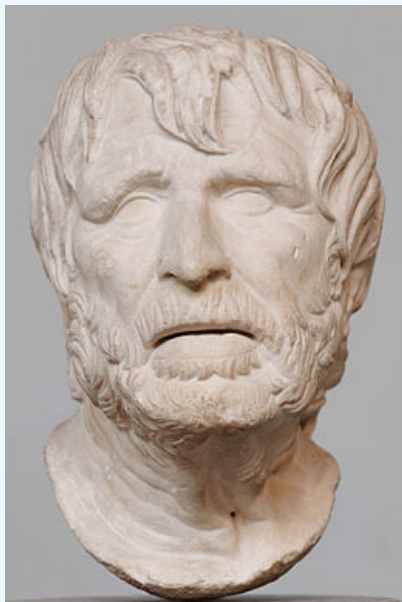

Η ιστορική συνέχεια Πρωτοελλήνων και Ελλήνων (Μέρος Γ')

Πίνακας περιεχομένων

- 1. Πελασγοί: Προέλληνες ή Πρωτοέλληνες;
- 2. Μαρτυρίες για την αυτοχθονία των Πελασγών
- 3. Συχνές μεταναστεύσεις πελασγικών ομάδων
- 4. Σχέση πελασγικών ομάδων και ελληνικού γένους
  - 5. Πελασγικά φύλα-ομάδες

1. Πελασγοί: Προέλληνες ή Πρωτοέλληνες;

Εισαγωγή

Από την αρχαία γραμματεία, υπολογίζεται ότι σήμερα κατέχουμε μόνο ένα ελάχιστο μέρος. Το μεγαλύτερο μέρος της, είναι χαμένο. Αυτό σημαίνει ότι πάρα πολλές γνώσεις των αρχαίων, σήμερα αγνοούνται από εμάς. Έτσι, με μόνο ένα μικρό ποσοστό -ωστόσο πολύτιμο-, πασχίζουν οι ειδικοί ερευνητές, επιστήμονες, και μελετητές, να δημιουργήσουν μια ολοκληρωμένη εικόνα για την αρχαιότητα, που συμβατικά την χωρίζουν σε «προϊστορία» και ιστορία με τις αντίστοιχες

υποπεριόδους.

Οι πληροφορίες λοιπόν, που μας δίνουν οι αρχαίοι συγγραφείς στα σωζόμενα κείμενά τους, αναφέρονται από κάποια παλαιότατη εποχή και μετά. Συνεπώς, κάποιοι όροι (όπως η λέξη «γηγενής»), είναι όροι συμβατικοί.

Χρησιμοποιούνται σε σχέση με τα δεδομένα τόσο τα δικά μας όσο και των αρχαίων συγγραφέων. Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι η απώλεια της γνώσης δεν οφείλεται μόνο στην καταστροφική λαίλαπα του Χριστιανισμού. Κατά την αρχαιότητα, υπήρξαν πολλές φυσικές καταστροφές, που συνετέλεσαν σε αυτό, όπως μαρτυρούν οι ίδιοι οι αρχαίοι, όπως ο Πλάτων στον «Τίμαιο». Η ελληνική παράδοση γνωρίζει τρεις κατακλυσμούς που συνέβησαν στον ελλαδικό χώρο κατά την προϊστορική περίοδο.

Κατά σύμβαση λοιπόν, και τούτο επειδή η ιστορία χάνεται στα βάθη των χιλιετηρίδων. Για παράδειγμα, σήμερα γνωρίζουμε από τις επιστήμες της παλαιοντολογίας, της εξελικτικής βιολογίας και γενετικής, ότι το φαινόμενο της ζωής ακολούθησε μια ανοδική εξελικτική πορεία από τους απλούστερους μέχρι τους πολυπλοκότερους οργανισμούς. Επίσης γνωρίζουμε ότι από τον πλανήτη πέρασαν πολλά είδη ανθρώπων, τα οποία σήμερα δεν υπάρχουν. Επίσης, ότι το ανθρώπινο είδος με τα σύγχρονα χαρακτηριστικά, ξεκίνησε την εξάπλωσή του από την Αφρική, πριν περίπου 200.000 χρόνια.

Άλλες ομάδες βρήκαν σχετικά «εύκολα» τον νέο ζωτικό τους χώρο και τις κατάλληλες συνθήκες για να εγκατασταθούν και να αναπτυχθούν, ενώ άλλες συνέχισαν τις περιπλανήσεις τους. Όσες εγκαταστάθηκαν, δημιούργησαν πολιτισμούς, κάτι που δεν κατάφεραν όσες ζούσαν νομαδικά. Δημιουργήθηκαν φύλα, φυλές, λαοί, έθνη, κ.λπ. Όλα αυτά σε βάθος χρόνου.

Πολύ αργότερα, στον περιαιγαιακό χώρο, έδρασαν οι Πελασγοί. Υπάρχουν μαρτυρίες που δείχνουν ότι οι πελασγικές ομάδες είναι **αυτόχθονες**. Από την άλλη, υπάρχουν μαρτυρίες που δείχνουν ότι τα ελληνικά φύλα κάνουν την εμφάνισή τους στον ίδιο γεωγραφικό χώρο με τους Πελασγούς και αρχίζουν να δραστηριοποιούνται και αργότερα όλοι να ονομάζονται με την κοινή ονομασία Έλληνες. Παράλληλα, δεν υπάρχει καμία απόδειξη, ή έστω ένδειξη από την αρχαία ελληνική γραμματεία ή από την παλαιοντολογία ή την γενετική, ότι κάποια προικισμένη βόρεια φυλή εισέβαλε στον σημερινό ελλαδικό χώρο, και που να αποτέλεσε τους Έλληνες. Τα αρχαία κείμενα δείχνουν σαφέστατα ότι το ελληνικό

στοιχείο προήλθε από το πελασγικό. Πρώτοι άρχισαν να ξεχωρίζουν οι Δωριείς, οι οποίοι αποσχίστηκαν και άρχισαν να δημιουργούν το ελληνικό γένος. Κατόπιν, τα υπόλοιπα ελληνικά-πελασγικά φύλα συγχωνεύτηκαν με τους πρώτους. Σε αυτές τις επιμειξίες, πρέπει να συνυπολογίσουμε και τους επήλυδες. Οι επήλυδες είναι πληθυσμοί που ήρθαν από έξω κατά τα προϊστορικά χρόνια, και ήρθαν σε επιμειξία με το γηγενές στοιχείο. Σε αυτήν την παράμετρο θα κάνουμε λόγο στο τέταρτο μέρος της σειράς των άρθρων.

Το ελληνικό στοιχείο, παρουσιάζεται αυτόχθονο. Αυτή η γη το «γέννησε», όπως γέννησε και τους προπάτορές του, τους Πελασγούς. Οι Έλληνες δεν είμαστε επήλυδες. Όχι μόνο πουθενά δεν αναφέρεται κάτι τέτοιο, αλλά επιπλέον οι επήλυδες σαφώς κατονομάζονται στα αρχαία κείμενα, όπως οι Καδμείοι και οι Πέλοπες. Αυτό σημαίνει ότι η αρχή του Ελληνισμού και του ελληνικού πνεύματος δεν έχει αφετηρία το 1100 π.κ.ε., με την «κάθοδο» των Δωριέων, αλλά από πάρα πολύ παλαιότερα. Τα στοιχεία δείχνουν μια ιστορική συνέχεια, μια οργανική ενότητα, όπου μόνο οι ονομασίες άλλαξαν, και αυτό αργά και σταδιακά. Ωστε, οι Πελασγοί σταδιακά ονομάστηκαν σε Έλληνες και η Πελασγία σε Ελλάδα. Όπως λέει ο Ηρόδοτος, «της νυν Ελλάδος, πρότερον δε Πελασγίης καλυμένης» (Βιβλίο Β΄, 56).

Ωστόσο, οι Πελασγοί σε ορισμένα κείμενα καλούνται «βάρβαροι». Αυτό είναι θέμα που θα εξεταστεί επίσης στο τέταρτο μέρος. Προς το παρόν, ας δούμε τα πράγματα, αφού τα βάλουμε σε μια σειρά και σε μία τάξη.

2. Μαρτυρίες για την αυτοχθονία των Πελασγών

Θα ξεκινήσουμε με την αρχαιότερη μαρτυρία του Ησιόδου, ο οποίος αναφέρει: «ένθα εν Δωδώνη τις επ' εσχατίη πεπόλισται· την δε Ζευς εφίλησεν και ου χρηστήριον είναι τίμιον ανθρώποις» (Γυναικών κατάλογος, απ. 66). Επίσης: «Δωδώνην φηγόν τε, Πελασγών έδρανον» (ο. π. απ. 102). Ο Ησιόδος μαρτυρά ότι η περιοχή της Δωδώνης στην Ήπειρο, είναι **η έδρα** των Πελασγών και ότι εκεί οι Πελασγοί έφτιαξαν ιερό και μαντείο του Διός.

Ο Απολλώνιος ο Ρόδιος στα «Αργοναυτικά» (βιβλίο Δ΄, στ. 261-266), μας λέει ότι σε μια παλαιότατη εποχή, πριν δοθεί η ονομασία «Δαναοί», υπήρχαν μόνο οι

Αρκάδες οι Απιδανοί «οι και πρόσθε σεληναίης υδέονται ζώειν» (που ζούσαν πριν από την σελήνη), εποχή όπου «ουδέ Πελασγίς χθών τότε κυδαλίμοισιν ανάσσετο Δευκαλιδήσιν» (που ούτε η γη των Πελασγών είχε ακόμα τους γιους του Δευκαλίωνα). Δηλαδή, οι Πελασγοί υπήρχαν σε εποχή που δεν υπήρχε ακόμα η σελήνη και ακόμα δεν υπήρχαν οι γιοι του Δευκαλίωνα, ένας από τους οποίους είναι ο γενάρχης των Ελλήνων, κατά την μυθολογία. Σχετικά με τις μαρτυρίες του Ηροδότου κατά πόσο είναι ορθές, και τις σκόπιμες (κατ' εμέ) παρανοήσεις των σύγχρονων πάνω στα γραφόμενα υπό του Ηροδότου, θα κάνουμε λόγο στο πέμπτο μέρος.

Όπως αναφέρει και ο Αθανάσιος Σταγειρίτης, ένας εκ των διδασκάλων που φρόντισε για τον φωτισμό του έθνους πριν την επανάσταση...

*Πρώτος Πελασγός φαίνεται ότι ήταν ο Αρκάς, τον οποίο ο Ησίοδος αποκαλεί **αυτόχθονα**, όπως και πολλοί άλλοι. Από αυτόν κατάγονταν οι Πελασγοί, το αρχαιότερο γένος της Ελλάδας...*

(«Ωγυγία ή Αρχαιολογία», τ. Δ', σ. 418)

Η αναφορά στους Αρκάδες, συνδέεται άμεσα με τις ακόλουθες πληροφορίες του Πausανία...

Φασί δε Αρκάδες ως Πελασγός γένοιτο εν τη γη ταύτη πρώτος. Εικός δε έχει του λόγου και άλλους ομού τω Πελασγώ μηδέ αυτόν Πελασγόν γενέσθαι μόνον· ποιών γαρ αν και ήρχεν ο Πελασγός ανθρώπων; Μεγέθει μέντοι και κατά αλκήν και κάλλος προείχεν ο Πελασγός και γνώμην υπέρ τους άλλους ην, και τούτων ένεκα αιρεθήναι μοι δοκεί βασιλεύειν υπ' αυτών. Πεποιήται δε και Ασίω τοιάδε ες αυτόν· «Αντίθεον δε Πελασγόν εν υψικόμοισιν όρεσσι γαία μέλαιν' ανέδωκεν, ίνα θνητών γένος ειή».

Δηλαδή, ο Πελασγός ως αρχηγός του λαού που πήρε το όνομά του, θεωρείται πανάρχαιος. Πρώτος βασιλιάς της Αρκαδίας, που «η γη τον έβγαλε», κατά τον ποιητή Άσιο, για να δημιουργηθεί το γένος των θνητών. Το ότι τον «έβγαλε η γη», δείχνει την αυτοχθονία του.

Παρακάτω, λέει ότι ο «Πελασγός βασιλεύσας τούτο μεν ποιήσασθαι καλύβας επενόησεν, ως μη ριγούν τε και υέσθαι τους ανθρώπους μηδέ υπό του καύματος ταλαιπωρείν». Επινόησε καλύβες ώστε να μην ταλαιπωρούνται από τις καιρικές

συνθήκες, και παρακάτω ότι έφτιαξε χιτώνες από δέρματα ζώων και ευεργέτησε τους υπηκόους του. Και από το όνομά του, η χώρα ονομάστηκε Πελασγία. «Πελασγού δε βασιλεύοντος γενέσθαι και τη χώρα Πελασγίαν φασίν όνομα» (Παυσανίας, «Αρκαδικά», 1,5).

Ο Έφορος και ο Στράβων μαρτυρούν ότι «οι Πελασγοί των περί την Ελλάδα δυναστευσάντων αρχαιότατοι λέγονται» («Γεωγραφικά», βιβλίο Ζ΄, 10).

Επίσης, στο ίδιο έργο, στο ίδιο βιβλίο, ο Στράβων αφού επικαλείται την μαρτυρία του Ομήρου και του Ησιόδου, αναφέρει ότι ήταν οι πρώτοι κάτοικοι της Ελλάδος και ότι ήταν διασκορπισμένοι σε κάθε περιοχή της: «Οι δε Πελασγοί των περί την Ελλάδα δυναστευσάντων αρχαιότατοι λέγονται, και ο ποιητής φησίν ούτω· “Ζεθάνα, Δωδωναίαι, Πελασγικέ”. Ο δε Ησιόδος, “Δωδώνη φηγόν τε Πελασγών εύρανον ήεν”» (ο. π. 9).

Ο Ευριπίδης γράφει: «Ω, γη Ινάχου κεκτημένοι, πάλαι Πελασγοί, Δαναΐδαι δεύτερον, υμίν αμύνων ουδέν ήσσον η πατρί» («Ορέστης», στ. 932-934). Η γη του Ινάχου, ήταν το Άργος. Αυτοί που κατοικούν εκεί λέγονταν Πελασγοί. Μετά, ήρθε ο Δαναός με τις κόρες του.

Σύμφωνα με τον Αισχύλο, ο βασιλιάς του Άργους ήταν Πελασγός. Το δε γένος των Πελασγών εξουσιάζει μέχρι την Παιονία και τον ποταμό Στρυμόνα...

*Του γηγενούς γαρ ειμ΄ εγώ Παλαίχθονος ίνις Πελασγός, τησδε γης αρχηγέτης. Εμού δ΄ άνακτος ευλόγως επώνυμον γένος Πελασγών τήνδε καρπούται χθόνα. Και πάσαν αίαν ης δ΄ αγνός έρχεται Στρυμών, το προς δυνόντος ηλίου, κρατώ ορίζομαι δε την Περραβών χθόνα, Πίνδου τε ταπέκεινα, Παιόνων πάλα, όρη τε Δωδωναία, συντέμνει δ΄ όρος υγράς θαλάσσης τώνδε ταπί τάδε κρατώ.
(«ΙΚέτιδες», στ. 250)*

3. Συχνές μεταναστεύσεις πελασγικών ομάδων

Οι πελασγικές ομάδες μετανάστευαν συχνά. Ήσαν πολλές και για αυτό είχαν επικρατήσει σε όλο τον περαιναϊακό χώρο και όχι μόνο.

Ο Πλούταρχος λέει ότι οι Πελασγοί ήταν από τους ανθρώπους που περισσότερο μετακινούνταν: «*Αλλ' οι μεν Πελασγούς, επί πλείστα της οικουμένης πλανηθέντας ανθρώπων τε πλείστων κρατήσαντας*» (Πλούταρχος, «Ρωμύλος», 1).

Μάλιστα, ο Αριστοφάνης, με το γνωστό του έξυπνο και καυστικό του τρόπο, τους διακωμωδούσε κάνοντας λογοπαίγνιο με τις λέξεις «Πελασγοί-πελαργοί».

Η περιοχή της Θεσσαλικής πεδιάδος περί την Λάρισα, όπου ήταν η επικράτεια του Αχιλλέως, ονομάζεται «Πελασγικό Άργος». Τέτοια αναφορά βρίσκεται στον Όμηρο: «*Νύν αύ τους όσσοι το Πελασγικόν Άργος έναιον*» («Ιλιάδα», ραψωδία Β΄, στ. 681). Επίσης, πάλι στο ίδιο έπος, ο Όμηρος αναφέρει το εξής: «*Ιππόθοος δ' άγε φύλα Πελασγών εγχεσιμώνων των οι Λάρισαν εριβώλακα ναιετάασκον*», που σημαίνει «*Ο Ιππόθοος που ήταν αρχηγός στα γένη των Πελασγών που της Λαρίσης κατοικούν στα καρποφόρα πεδία*» (ραψωδία Β΄ στ. 840). Δεν πρόκειται περί της σημερινής Λάρισας, αλλά για την περιοχή Λάρισα κοντά στους Θράκες. Η κοινή ονομασία είναι ένα επιπλέον **γλωσσικό στοιχείο** που συνηγορεί υπέρ της συνέχειας των ελληνικών φύλων από τους Πελασγούς.

Ο Στράβων αναφέρει ότι «*τους δε Πελασγούς, ότι μεν αρχαίον τι φύλον κατά την Ελλάδα πάσαν επιπολάσαν και μάλιστα παρά τοις Αιολεύσι τοις κατά Θετταλίαν, ομολογούσι άπαντες σχεδόν τι*» («Γεωγραφικά», βιβλίο Ε΄, 2.4). Αρχαίο φύλο που εξαπλώθηκε παντού στην Ελλάδα. Κατά τον Έφορο, ήταν Αρκάδες: «*Νομίζειν δε φησίν Έφορος το ανέκαθεν Αρκάδας όντας ελέσθαι στρατιωτικόν βίον*».

Απλώθηκαν στην Κρήτη, στην Θεσσαλία, στην Πίνδο, στην Δωδώνη. «*Πολλοί δε και τα Ηπειρωτικά έθνη Πελασγικά ειρήκασιν*». Απλώθηκαν ακόμα και στα μέρη της Μικράς Ασίας («Γεωγραφικά», βιβλίο Ε΄, 2.4).

Επίσης, αναφέρεται παρουσία πελασγικού στοιχείου στην Αττική: «*Είρηται δ' ότι κανταύθα φαίνεται το των Πελασγών έθνος επιδημήσαν, και διότι υπό των Αττικών Πελαργοί προσηγορεύθησαν δια την πλάνην*» (Στράβων, «Γεωγραφικά», Βιβλίο Θ΄, 1.18).

Τα κείμενα των αρχαίων Ελλήνων συγγραφέων βεβαιώνουν την παρουσία του αυτόχθονα Πελασγικού κόσμου σε ένα εκτεταμένο χώρο από την Ηπειρωτική Ελλάδα, την Κύπρο, τα νησιά του Αιγαίου, την Μικρά Ασία και τον Εύξεινο Πόντο.

(«Ταξίδι στην ελληνική προϊστορία», σ. 174)

Όπως γράφει ο Δημήτριος Δημόπουλος, «φυλετικώς οι Πελασγοί ήσαν αναμφισβήτητα Μεσογειακοί, όπως βεβαιώνουν και οι ανθρωπολόγοι Μπούξ, Σέρκγι κ.ά.».

4. Σχέση πελασγικών ομάδων και ελληνικού γένους

Πριν προχωρήσουμε στα αποσπάσματα κάποιων αρχαίων συγγραφέων, ας δούμε τι αναφέρουν έγκριτα λεξικά...

«*Η χώρα των Πελασγών, αρχαιότατον όνομα της Ελλάδος* («Λεξικό των αρχαίων μυθολογικών, ιστορικών, και γεωγραφικών κύριων ονομάτων», Ν. Λορέντη, 1837, σ. 434).

Σύμφωνα με το παραπάνω λεξικό, χρησιμοποιείται από τον Ευριπίδη στις «Φοίνισσες» αντί της λέξης «ελληνικόν» η λέξη «πελασγικόν», όταν ο παιδαγωγός λέει στην Αντιγόνη (στ. 105) ότι «*κινούμενον γαρ τυγχάνει Πελασγικόν στρατεύμα*» (σ. 434).

Κατά τον Κωνσταντινίδη, οι Πελασγοί είναι...

*αρχαιότατοι κάτοικοι της Ελλάδος, επεκταθέντες από της πρώτης αυτών κατοικίας της περί την Δωδώνην της Ηπείρου εις την Θεσσαλίαν, Βοιωτίαν, Αττικήν και μέρος της Πελοποννήσου, μάλιστα δεν την Αργολίδα και Αρκαδίαν. Ήτο έθνος ειρηνικόν και γεωργικόν, το οποίον αν και είχε τας ισχυράς εκείνας βραχώδεις ακροπόλεις δεν ηδυνήθη επί μακρόν χρόνον να αντιστή εις τας αλλεπαλήλους επιδρομάς άλλων πολεμικών φυλών, και δια τούτο **οι μεν υποταγέντες συνεχωνεύθησαν μετ' αυτών, οι δε απεχωρίθησαν εις αποικίας**. Διό και ευρίσκονται Πελασγοί εν τη Μ. Ασία σύμμαχοι των Τρώων εν Κρήτη, και αλλαχού, υπ' άλλων συγγραφέων μνημονευόμενοι.*

(«Ομηρικό λεξικό» Κωνσταντινίδη, σ. 514)

Πουθενά δεν γίνεται νύξη περί βίαιων καταστροφών από τους Έλληνες που ήρθαν δήθεν από τον βορρά και κατέστρεψαν τους γηγενείς Πελασγούς. Ακόμα και η υποταγή και η συγχώνευση που αναφέρεται στο «Ομηρικό» λεξικό του Κωνσταντινίδη, αναφέρεται μεταξύ συγκρούσεων **εντός** του ελλαδικού χώρου,

που έτσι και αλλιώς υπήρχαν. Για το πώς έγινε η συγχώνευση, θα κάνουμε λόγο ευθύς αμέσως...

*Προ γαρ των Τρωικών ουδέν φαίνεται πρότερον κοινή εργασαμένη η Ελλάς· δοκεί δε μοι, ουδέ τούνομα τούτο ξύμπασα πω έχειν, αλλά τα μεν προ Έλληνος του Δευκαλίωνος και πάνυ ουδέ είναι η επίκλησις αύτη, **κατά έθνη δε άλλα τε και το Πελασγικόν επί πλείστον** αφ' εαυτών την επωνυμίαν παρέχεσθαι, Έλληνος δε και των παιδων αυτού εν τη Φθιώτιδι ισχυσάντων, και επαγομένων αυτούς επ' ωφελία ες τας άλλας πόλεις, καθ' εκάστους μεν ήδη τη ομιλία μάλλον καλείσθαι Έλληνας, ου μέντοι πολλού γε χρόνου και άπασιν εκνικήσαι.*
(Θουκυδίδης, βιβλίο Α', 3)

Σχόλιο: Ο Θουκυδίδης αναφέρεται σε κοινή προσπάθεια **των Ελλήνων**, που για πρώτη φορά έγινε **επί των Τρωικών**. Πριν, δεν φαίνεται να έχει γίνει κάτι από κοινού. Ας προσέξουμε ότι υποδηλώνει την φυλετική συνέχεια. Αν θεωρούσε ότι δεν υπάρχει, δεν θα είχε νόημα η φράση «κοινή εργασαμένη η Ελλάς». Τους θεωρεί μια συνέχεια διαχρονικά. Άλλωστε, η λέξη «έθνη» που χρησιμοποιεί, δεν έχει την έννοια την σημερινή. Έθνη, ήταν διάφορες φυλετικές ομάδες. Η όποια αλλαγή έχει να κάνει μόνο με το όνομα. Διότι πράγματι, αρχικά δεν λέγονταν όλα τα «έθνη» (φυλές) που κατοικούσαν στον ελλαδικό χώρο, Έλληνες. Το όνομα Έλληνες δόθηκε από τον γιο του Δευκαλίωνα, τον Έλληνα (επίσης Πελασγό), πρώτα στην Φθιώτιδα όπου κυβερνούσε, και επειδή αποδείχθηκαν ισχυροί **με το να βοηθούν τις άλλες πόλεις**, «επαγομένων αυτούς επ' ωφελία ες τας άλλας πόλεις», σταδιακά πήραν το όνομά του και εκείνοι. Έτσι και οι πελασγικές ομάδες κλήθηκαν Έλληνες. Αυτό το μεταβατικό στάδιο, αυτή η συγχώνευση έγινε καθαρά νομοτελειακά. Θα γίνονταν ποτέ αυτά αν ήσαν μεταξύ τους παντελώς ξένοι; Αν είχαν αλλότριες λατρείες και γλώσσα;

Ο Διόδωρος ο Σικελιώτης, αναφερόμενος στην σύσταση του πληθυσμού της Κρήτης, γράφει ότι αυτόχθονες είναι οι Ετεοκρήτες, που ήρθαν σε επιμειξία με τους Πελασγούς που ήρθαν αργότερα, μετέπειτα με τους Δωριείς και τέλος, με το «τέταρτον γένος συμμιγηναί φασίν Κρήτην μιγάδων βαρβάρων των δια τον χρόνον εξομοιωθέντων τη διαλέκτω τοις εγχωρίοις Έλλησι» («Ιστορική Βιβλιοθήκη», βιβλίο Ε', 80,2). Αφενός ονομάζει τους Κρήτες «Έλληνες», αφετέρου δεν θεωρεί βάρβαρους τους Πελασγούς και τους Δωριείς, αφού μόνο τους τελευταίους (το τέταρτο γένος) ονομάζει «βαρβάρους», οι οποίοι εξομοιώθηκαν με τους εγχώριους Έλληνες. Φυσικά, αυτή η επιμειξία δεν μετατρέπει την Κρήτη

σε βαρβάρους, διότι πάντα οι μικρότεροι πληθυσμοί συγχωνεύονται από τους πολυπληθέστερους.

Επίσης, λίγο παρακάτω αναφέρει...

Ξάνθος ο Τριόπου των εξ Άργους Πελασγών βασιλεύων, και κατάσχων μέρος τι της Λυκίας χώρας, το μεν πρώτον εν αυτή κατοίκων εβασίλευε των συνακολουθησάντων Πελασγών, ύστερον δε περαιωθείς εις την Λέσβον ούσαν έρημον την μεν χώραν τοις λαοίς εμέρισε, την δε νήσον από των κατοικούντων αυτήν Πελασγίαν ωνόμασε, το προ του καλουμένην Ίσσαν. Ύστερον δε γενεαίς επτά γενομένου του κατά Δευκαλίωνα κατακλυσμού και πολλών ανθρώπων απολομένων, συνέβη και την Λέσβον δια την επομβρίαν ερημωθήναι.

(ο. π.)

Δηλαδή, ομάδα Πελασγών με αρχηγό τον Ξάνθο του Τρίοπα, έφυγε από το Άργος και πήγε στην Λυκία και την Λέσβο. Η Λέσβος ήταν έρημη και κατοικήθηκε από τους Πελασγούς του Άργους. Για αυτό και από Ίσσα, μετονομάστηκε σε Πελασγία. Αυτό γίνεται επτά γενιές **προ** του κατακλυσμού του Δευκαλίωνος. Μετά τον κατακλυσμό, η Λέσβος ερημώθηκε εκ νέου. Τα ονόματα των Πελασγών είναι καθαρά ελληνικά και είναι παλαιότεροι του Δευκαλίωνος, εκ του οποίου γεννήθηκε ο Έλληνας.

«Ην γαρ και το των Πελασγών γένος Ελληνικόν εκ Πελοποννήσου το αρχαίον, και το Πελασγόν αυτόχθονα λέγων» (Διονύσιος Αλικαρνασσευς, «Ρωμαϊκή Αρχαιολογία», λόγος Α΄,17.2). Ελληνικό το γένος των Πελασγών λοιπόν. Αυτοί λοιπόν, εξαπλώθηκαν στην Κρήτη, στις Κυκλάδες, στην Θεσσαλία, στην Βοιωτία, στην Φωκίδα, στην Εύβοια, στην Ασία, στα μέρη του Ελλησπόντου, στην Λέσβο.

Σκεδασθέντες δε κατά την φυγήν οι μεν εις Κρήτην απήλθον, οι δε των Κυκλάδων νήσων τινάς κατέσχον, οι δε περί τον Όλυμπόν τε και την Όσσαν, καλουμένην δε Εστιαιώτιν ώκισαν, άλλοι δε εις τε Βοιωτίαν και Φωκίδα και Εύβοιαν διεκομίσθησαν· οι δ' εις την Ασίαν περαιωθθέντες της περί τον Ελλησποντον παραλίου πολλά χωρία κατέσχον και των παρακειμένων αυτή νήσων άλλας τε συχνάς και την νυν καλουμένην Λέσβον, αναμιχθέντες τοις εκ της Ελλάδος στέλλουσι την πρώτην αποικίαν εις αυτήν άγοντος Μάκαρος του Κριάσου.

(ο. π. λόγος Α΄, 18.1)

Ο Στράβων, αναφέρει: «Οίμαι δ' ότι και Πελασγιώτας και Δαναούς, ώσπερ και Αργειούς, η δόξα της πόλεως ταύτης απ' αυτής και τους άλλους Έλληνας καλείσθαι παρεσκεύασεν» («Γεωγραφικά», Βιβλίο Η', 6.9). Δηλαδή, περιλαμβάνει τους Πελασγούς, τους Δαναούς και τους Αργειούς, στους Έλληνες.

Συγγραφείς, αναφερόμενοι σε εποχές πριν την επικράτηση του ονόματος «Έλληνες», δηλαδή σε «προϊστορικές περιόδους» και πολύ πριν τα Ομηρικά Έπη, μιλούν για ελληνικό στοιχείο. Αυτό δείχνει ότι πρόκειται περί του ίδιου «σπέρματος» κατά τρόπον τινά, της ίδιας μεγάλης οικογένειας και όχι για ξένους εισβολείς.

Ο Πλάτων, αναφερόμενος σε παλαιότατες εποχές, (επί Ατλαντίδος), γράφει ότι πέρασαν έκτοτε εννέα χιλιάδες χρόνια, όταν έγινε ο πόλεμος ανάμεσα σε εκείνους που έμεναν έξω από τις Ηράκλειες Στήλες και σε εκείνους που έμεναν περί την Μεσόγειο. Την αρχηγία των πρώτων την είχαν «οι της Ατλαντίδος νήσου βασιλῆς». Τώρα όμως είναι καταβυθισμένη και καλυμμένη από λάσπη. Και συνεχίζει: «Τα μεν δη πολλά έθνη βάρβαρα, και όσα Ελλήνων ην γένη τότε» («Κριτίας», 109 a). Και παρακάτω συνεχίζει: «το δε Αθηναίων τε των τότε». Κατά συνέπεια, παρ' όλο που δεν είχε ακόμα εμφανιστεί ο Έλλην και δεν είχε συντελεστεί η μετονομασία των φύλων σε Έλληνες, ο Πλάτων θεωρεί ότι υπάρχει αδιάσπαστη συνέχεια Πελασγών-Ελλήνων, για αυτό και μιλάει για «Ελλήνων γένη» που υπήρχαν τότε. Επίσης, θεωρεί τους κάτοικους της Αθήνας της πανάρχαιας εκείνης εποχής, επίσης Έλληνες. Να σημειωθεί, ότι η καταστροφή της Ατλαντίδος τοποθετείται περίπου την εποχή που αναφέρει και ο Πλάτων. Ο γεωλόγος Όττο Μούχ υποστηρίζει ότι συνέβη το 8.496 π.κ.ε.

Ο Ηρόδοτος, αναφέρει ως Έλληνες, τους Λακεδαιμόνιους, τους Αρκάδες, τους Ηλείους, τους Κορίνθιους, τους κατοίκους της Επιδαύρου, του Φλιασίου, της Τροιζήνας, και της Ερμιόνης: «Οι δε βοηθήσαντες ες τον Ισθμόν πανδημεί οίδε ήσαν Ελλήνων, Λακεδαιμόνιοι τε και Αρκάδες πάντες και Ηλείοι και Κορίνθιοι και Επιδαύριοι και Φλιάσιοι και Τροιζήνιοι και Ερμιόνες» (βιβλίο Η', 72).

Όπως έχουμε ήδη αναφέρει, οι Αρκάδες κατάγονται από τους Πελασγούς. Συνεπώς, έχουμε σύνδεση Πελασγών και Ελλήνων. Οι Λακεδαιμόνιοι, όπως θα δούμε παρακάτω, είχαν ντόπιους και επήλυδες ήδη από τα προϊστορικά χρόνια. Συγχωνεύθηκαν νομοτελειακά, χωρίς να χάσουν την ελληνικότητά τους.

5. Πελασγικά φύλα-ομάδες

Στην «Μυθολογική Βιβλιοθήκη», αναφέρεται ότι ο Πελασγός ήταν γιος του Διός και της Νιόβης. Ο Πελασγός γέννησε τον Λυκάνοα, τον βασιλιά των Αρκάδων. Πήρε πολλές γυναίκες και γέννησε πενήντα παιδιά. Κάποια από τα ονόματα είναι: Θεσπρωτός, Έλικας, Καύκωνας, Μακαρέας, Μάκεδνος, Αιγαιώνας, Τηλεβόας, Φθίος, Λύκιος, Ορχομενός, κ.ά. (Βιβλίο Γ΄, 8.1). Ο καθένας θεωρείται αρχηγός ιδιαίτερων πελασγικών ομάδων, στις οποίες δόθηκαν τα ονόματά τους όταν μετανάστευσαν.

Σύμφωνα με την μαρτυρία των αρχαίων συγγραφέων, υπήρχαν οι εξής πελασγικές ομάδες:

Παυσανίας

Πελασγοί Αρκάδες...

Φασί δε Αρκάδες ως Πελασγός γένοιτο εν τη γη ταύτη πρώτος. [...] Πελασγού δε βασιλεύοντος γενέσθαι και τη χώρα Πελασγίαν φασίν όνομα.

(Παυσανίας, «Αρκαδικά», 1,5)

Ησίοδος

Πελασγοί της Ηπείρου...

Δωδώνην φηγόν τε, Πελασγών έδρανον.

(ο. π. απ. 102)

Για αυτό και ο Στράβων αναφέρει ότι τα ηπειρωτικά φύλα («έθνη»), ταυτίζονται με πελασγικά, όπως είδαμε παραπάνω.

Ηρόδοτος

Ίωνες ως Πελασγοί Αιγιαλέες...

Ίωνες δε όσον μεν χρόνον εν Πελοποννήσω οίκεον την νυν καλεομένην Αχαιίην, και πριν ή Δαναόν τε και Ξούθον απικέσθαι ες Πελοπόννησον, ως Έλληνες λέγουσι, εκαλέοντο Πελασγοί Αιγιαλέες, επί δε Ίωνος του Ξούθου Ίωνες.

(Βιβλίο Ζ΄, 94)

Πελασγοί οι κάτοικοι της Σαμοθράκης...

*Την γαρ Σαμοθρηκίη οίκεον πρότερον Πελασγοί.
(Βιβλίο Β΄, 51.3)*

Πελασγοί οι κάτοικοι της Λήμνου και της Ίμβρου...

*Λαβών δε παρά Λεσβίων νέας είλε Λήμνον τε και Ίμβρον, αμφοτέρας έτι τότε υπό Πελασγών οικεομένας.
(Βιβλίο Ε΄, 26)*

Πελασγοί οι κάτοικοι των Κυκλάδων, οι οποίοι λέγονταν και Ίωνες, αλλά και οι Αιολείς...

*Νησιώται δε επτακαιδέκα παρείχοντο νέας, ωπλισμένοι ως Έλληνες, και τούτο Πελασγικόν έθνος. Ύστερον δε Ιωνικόν εκλήθη [..]. Αιολέες δε εξήκοντα νέας παρείχοντο, εσκευασμένοι τε ως Έλληνες και το πάλαι καλεόμενοι Πελασγοί, ως Ελλήνων λόγος.
(Βιβλίο Ζ΄, 95)*

Πελασγοί οι κάτοικοι της Αττικής...

*Τοιούτο το Πελασγικόν, το Αττικόν έθνος εόν Πελασγικόν.
(Βιβλίο Α΄, 57.3)*

Ο Ηρόδοτος, μας λέει και άλλα σημαντικά πράγματα που έχουν την υποστήριξη και άλλων αρχαίων πηγών. Όπως μας παραδίδει, ο Κροίσος είχε ερευνήσει για να μάθει ποιοι είναι οι ισχυρότεροι Έλληνες, για να τους κάνει συμμάχους του. Και κατέληξε στους Λακεδαιμόνιους και στους Αθηναίους...

*Μετά δε ταύτα εφρόντιζε ιστορέων τους αν **Ελλήνων** δυνατωτάτους εόντας προσκτήσαιτο φίλους. Ιστορέων δε εύρισκε Λακεδαιμονίους τε και Αθηναίους προέχοντας, τους μεν **του Δωρικού γένεος**, τους δε **του Ιωνικού**. Ταύτα γαρ ην τα προκεκριμένα, εόντα **το αρχαίον μεν Πελασγικόν, το δε Ελληνικόν έθνος**.
(Ηρόδοτος, βιβλίο Α΄, 56)*

Ο Κροίσος ερεύνησε **μεταξύ των Ελλήνων**, και βρήκε ως ισχυρότερους τους Λακεδαιμόνιους και τους Αθηναίους. Οι μεν Λακεδαιμόνιοι προέρχονται από τους Δωριείς, οι δε Αθηναίοι από τους Ίωνες. Στα αρχαία χρόνια, ήταν πελασγικό το δεύτερο και ελληνικό το πρώτο. Οι γενάρχες τους ήταν ο Δώρος και ο Ίωνας. Ο Δώρος κατάγονταν από τον Έλληνα και ο Ίωνας από τον Ξούθο, που κατάγονταν από τον Έλληνα. Συνεπώς, όλοι κατέληγαν στον **ίδιο** γενάρχη.

Οι πρώτοι που αποκόπηκαν από τους Πελασγούς, ήταν οι Δωριείς και μετά ακολούθησαν και οι άλλοι...

Επί μεν γαρ Δευκαλίωνος βασιλέως οίκεε γην Φθιώτιν, επί δε Δώρου του Έλληνος την υπό την Όσσαν τε και τον Όλυμπον χώραν, καλεομένην δε Ιστιαιώτιν· εκ δε της Ιστιαιώτιδος ως εξανέστη υπό Καδμείων, οίκεε εν Πίνδω Μακεδνόν καλεόμενον· εντεύθεν δε αύτις ες την Δρυοπίδα μετάβη και εκ της Δρυοπίδος ούτω ες Πελοπόννησον ελθόν Δωρικόν εκλήθη.

(Βιβλίο Α΄, 56)

Δηλαδή, το συγκεκριμένο φύλο επί βασιλείας Δευκαλίωνος, κατοικούσε στην Φθιώτιδα. Επί εποχής Δώρου, του οποίου ο πατέρας ήταν ο Έλληνας και ο παππούς του ο Δευκαλίωνας, το φύλο αυτό εκδιώχθηκε από τους Καδμείους και μετανάστευσε στην Πίνδο. Εκεί ονομάστηκε σε Μακεδνό. Από εκεί μετανάστευσαν στην περιοχή των Δρυόπων και από εκεί στην Πελοπόννησο, όπου και κλήθηκαν Δωριείς. Αργότερα, προσχώρησαν και άλλες πελασγικές φυλές, μαζί με βάρβαρους *(Βιβλίο Α΄, 58)*.

Αθηναίοι δε επί μεν Πελασγών εχόντων την νυν Ελλάδα καλεομένην ήσαν Πελασγοί, ονομαζόμενοι Κραναοί, επί δε Κέκροπος βασιλέος επεκλήθησαν Κεκροπίδαι, εκδεξαμένου δε Ερεχθέος την αρχήν Αθηναίοι μετενομάσθησαν, Ίωνος δε Ξούθου στρατάρχω γενομένου Αθηναίοισι εκλήθησαν από τούτου Ίωνες.

(Βιβλίο Η΄, 44)

Ο Ηρόδοτος αναφέρει τις διάφορες ονομασίες που έλαβε **ο ίδιος λαός** σε διάφορες περιόδους της προϊστορικής εποχής. Οι σημερινοί Αθηναίοι, ήσαν Πελασγοί και λέγονταν Κραναοί, επί βασιλείας Κέκροπα λέγονταν Κεκροπίδες, επί Ερεχθέα Αθηναίοι, επί Ίωνα Ίωνες.

του δε Ερμέω τα αγάλματα ορθά έχειν τα αιδοία ποιούντες ουκ απ' Αιγυπτίων μεμαθήκασι, αλλ' από Πελασγών πρώτοι μεν Ελλήνων απάντων Αθηναίοι παραλαβόντες, παρά δε τούτων ώλλοι. Αθηναίοισι γαρ ήδη τηνικαύτα ες Έλληνας τελέσουσι Πελασγοί σύνοικοι εγένοντο εν τη χώρα, όθεν περ και Έλληνες ήρξαντο νομισθήναι.

(Βιβλίο Β', 51)

Ο Ηρόδοτος, αναφέρει ότι στην Αττική υπήρχε πελασγικό φύλο. Από αυτό παρέλαβαν συγκεκριμένη τεχνοτροπία, όσον αφορά τα αγάλματα του Ερμή. Στο 6ο βιβλίο, αναφέρει ότι αυτοί αργότερα εκδιώχθηκαν από την Αττική. Πρέπει να προσέξουμε στον λόγο για τον οποίο αυτό συνέβη. Θα διαπιστώσουμε ότι **δεν** συνέβη εξαιτίας ενός βίαιου διωγμού για επεκτατικούς λόγους. «Πελασγοί επειτε εκ της Αττικής υπό Αθηναίων εξεβλήθησαν, είτε ων δη δικαίως είτε αδίκως· τούτο γαρ ουκ έχω φράσαι» (Βιβλίο ΣΤ', 137). Δηλαδή, ο Ηρόδοτος δεν γνωρίζει τον ακριβή λόγο της εκδίωξης των Πελασγών από την Αττική, για αυτό και δεν είναι σε θέση να κρίνει αν ήταν δίκαιο ή άδικο. Αυτό που παρουσιάζει στην συνέχεια, είναι δύο διαφορετικές εκδοχές. Μία των Αθηναίων, και η άλλη του Εκαταίου. Ο Εκαταίος υποστηρίζει ότι οι Αθηναίοι είχαν δώσει στους Πελασγούς ένα κομμάτι γης που δεν ήταν καλής ποιότητας, ως ανταμοιβή επειδή έκτισαν ένα τείχος γύρω από την Ακρόπολη. Οι Πελασγοί με τις προσπάθειές τους, το βελτίωσαν. Οι Αθηναίοι βλέποντας ότι έγινε έφορο, θέλησαν να το πάρουν πίσω. Και έτσι τους έδιωξαν. Οι Αθηναίοι ισχυρίζονται ότι οι Πελασγοί επιδίδονταν σε άσεμνα πράγματα εναντίων των Αθηναίων θυγατέρων και ότι οι Πελασγοί συχνά συνωμοτούσαν εναντίον τους.

Αισχύλος

Πελασγοί είναι οι κάτοικοι από τον Στρυμόνα (Ανατολική Μακεδονία) μέχρι την οροσειρά της Πίνδου (Δυτική Ελλάδα) και την Δωδώνη (Ήπειρος) με φυσικό σύνορο το Ιόνιο, κατοικούνταν από Πελασγούς...

Του γηγενούς γαρ ειμ' εγώ Παλαιχθονος ίνις Πελασγός, τησδε γης αρχηγέτης. Εμού δ' άνακτος ευλόγως επώνυμον γένος Πελασγών τήνδε καρπούται χθόνα. Και πάσαν αίαν ης δ' αγνός έρχεται Στρυμών, το προς δυνόντος ηλίου, κρατώ ορίζομαι δε την Περραβών χθόνα, Πίνδου τε ταπέκεινα, Παιόνων πάλα, όρη τε Δωδωναία, συντέμνει δ' όρος υγράς θαλάσσης τώνδε ταπί τάδε κρατώ.

(«ΙΚέτιδες», στ. 250).

Στράβων

Πελασγική ομάδα ως έποικη στην Κρήτη (Δίες Πελασγοί), στην Θεσσαλία, στην Δωδώνη, στην Ήπειρο, στις Μυκήνες, στην Πελοπόννησο, Λήμνο, Ίμβρο, στην Αττική, στην Μικρά Ασία, Αρκαδία...

Τους δε Πελασγούς, ότι μεν αρχαίον τι φύλον κατά την Ελλάδα πάσαν επιπολάσαν και μάλιστα παρά τοις Αιολεύσι τοις κατά Θετταλίαν, ομολογούσιν άπαντες σχεδόν τι. Νομίζειν δε φησίν Έφορος το ανέκαθεν Αρκάδας όντας ελέσθαι στρατιωτικόν βίον, εις δε την αυτήν αγωγήν προτρέποντας πολλούς άπασι του ονόματος μεταδούναι και πολλήν επιφάνειαν κτήσασθαι και παρά τοις Έλλησι και παρά τοις άλλοις, παρ' όσους ποτέ αφιγμένοι τετυχήκασι. Και γαρ της Κρήτης έποικοι γεγόνασιν, ως φησί Όμηρος· λέγει γουν Οδυσσεύς προς Πηνελόπην άλλη δ' άλλων γλώσσα μεμιγμένη· εν μεν Αχαιοί, εν δ' Ετεοκρήτες μεγαλήτορες, εν δε Κύδωνες, Δωριέες τε τριχάικες, διοί τε Πελασγοί. Και το Πελασγικόν Άργος ή Θετταλία λέγεται, το μεταξύ των εκβολών του Πηνειού και των Θερμοπυλών έως της ορεινής της κατά Πίνδον, δια το επάρξαι των τόπων τούτων τους Πελασγούς. Τον τε Δία τον Δωδωναίον αυτός ο ποιητής ονομάζει Πελασγικόν Ζευ άνα, Δωδωναίε, Πελασγικέ. Πολλοί δε και τα Ηπειρωτικά έθνη Πελασγικά ειρήκασιν, ως και μέχρι δεύρο επαρξάντων· Πελασγούς τε πολλούς και των ηρώων όνομα καλέσαντες, οι ύστερον απ' εκείνων πολλά των εθνών επώνυμα πεποιήκασι· και γαρ την Λέσβον Πελασγίαν ειρήκασι, και τοις εν τη Τρωιάδι Κίλιξιν Όμηρος είρηκεν τους ομόρους Πελασγούς, «Ιππόθοος δ' άγε φύλα Πελασγών εγχεσιμώρων, των οι Λάρισαν εριβύλακα ναιετάασκον». Τωι δ' Εφόρωι του εξ Αρκαδίας είναι το φύλον τούτο ήρξεν Ησίοδος. Φησί γαρ, «Υιείς εξεγένοντο Λυκάονος αντιθέοιο, ον ποτέ τίκτε Πελασγός. Αισχύλος δ' εκ του περι Μυκήνας Άργους φησίν εν Ικέτισι και Δανάϊσι το γένος αυτών. Και την Πελοπόννησον δε Πελασγίαν φησίν Έφορος Κληθήναι, και Ευριπίδης δ' εν Αρχελάω φησίν ότι «Δαναός ο πεντήκοντα θυγατέρων πατήρ ελθών ες Άργος ώκισ' Ίναχου πόλιν, Πελασγιώτας δ' ωνομασμένους το πριν Δαναούς καλείσθαι νόμον έθηκ' αν Ελλάδα». Αντικλείδης δε πρώτους φησίν αυτούς τα πε'ρι Λήμνον και Ίμβρον κτίσαι, και δη τούτων τινάς και μετά Τυρρηνού του Άτυος εις την Ιταλίαν συνάραι. Και οι την Αθίδα συγγράψαντες ιστορούσι πε'ρι των Πελασγών ως και Αθήνησι γενομένων δια δε το πλανήτας είναι και δίκην ορνέων επιφοιτάν εφ' ους έτυχε τόπους Πελαργούς υπό των Αττικών κληθήναι.

(«Γεωγραφικά», βιβλίο Ε', 2.4)

Στην Κρήτη έχουμε την παρουσία των «Δίων Πελασγών», κατά τον Όμηρο (Οδύσσεια, ραψωδία Τ΄, στ. 175).

Ο Μεκράτης ο Ελαίτης, σύμφωνα με την μαρτυρία του Στράβωνος, λέει ότι η ιωνική παραλία κατοικείται από Πελασγούς...

Μενεκράτης γουν ο Ελαίτης εν τοις περί κτίσεων φησί την παραλίαν την νυν Ιωνικήν πάσαν από Λυκάλης αρξαμένη υπό Πελασγών οικείσθαι πρότερον και τας πλησίον νήσους.

(«Γεωγραφικά», βιβλίο ΙΓ΄, 3.3)

Σύμφωνα με τον ιστορικό Θουκυδίδη, Πελασγοί είναι εξίσου οι Ίωνες, οι Αχαιοί, οι Αιολείς, και οι Δωριείς (Βιβλίο Α΄, 3).

Ωστε, «Πελασγία» είναι «η παλαιότατη ονομασία της χώρας ήτις αμέσως κατόπιν εκλήθη Ελλάς» (Λεξικό Δημητράκου, σ. 5624, τ. 11).

Ο καθηγητής, Σ. Θεοφανίδης, αναπαριστά το γενεαλογικό δέντρο των Ελλήνων ως εξής: Στις ρίζες βρίσκονται οι πελασγικές ομάδες ως Πρωτοέλληνες, δηλαδή οι Δρύσπες, οι Λοκροί, οι Μινύες, οι Λύδιοι, οι Κάρες, οι Λύκιοι, οι Λέλεγες. Στον κορμό οι Έλληνες. Στα κύρια κλαδιά, οι Μακεδνοί, οι Αρκάδες, οι Ίωνες. Στα μικρότερα κλαδιά, τα 350 περίπου φύλα του ελληνικού χώρου, όπως Μακεδόνες, Πόντιοι, Ηπειρώτες, Αθηναίοι, Σπαρτιάτες, Θηβαίοι, Θράκες, Κύπριοι, Ηλείοι, Τρώες, Κρήτες, Αιολείς, Εφέσιοι, Παίονες, κ.ά.

Διομήδης

Πηγές

1. Ηρόδοτος, Βιβλίο Β΄
2. Ηρόδοτος, Βιβλίο Ε΄
3. Ηρόδοτος, Βιβλίο ΣΤ΄
4. Ηρόδοτος, Βιβλίο Ζ΄
5. Ηρόδοτος, Βιβλίο Η΄
6. Πausanias, Αρκαδικά
7. Ησίοδος, Γυναικών κατάλογος
8. Απολλώνιος ο Ρόδιος, Αργοναυτικά, Βιβλίο Δ΄
9. Στράβων, Γεωγραφικά, Βιβλίο Ε΄
10. Στράβων, Γεωγραφικά, Βιβλίο Ζ΄

11. Στράβων, Γεωγραφικά, Βιβλίο Η´
12. Στράβων, Γεωγραφικά, Βιβλίο Θ´
13. Στράβων, Γεωγραφικά, Βιβλίο ΙΓ´
14. Αισχύλος, Ικέτιδες
15. Πλούταρχος, Ρωμύλος
16. Όμηρος, Ιλιάδα, ραψωδία Β´
17. Όμηρος, Οδύσσεια, ραψωδία Τ´
18. Θουκυδίδης, Βιβλίο Α´
19. Διόδωρος Σικελιώτης, Ιστορική βιβλιοθήκη, Βιβλίο Ε´
20. Διονύσιος Αλικαρνασσεύς, Ρωμαϊκή αρχαιολογία, Λόγος Α´
21. Πλάτων, Κριτίας
22. Μυθολογική βιβλιοθήκη, Βιβλίο Γ´
23. Ευριπίδης, Ορέστης
24. Α. Σταγειρίτης, Ωγυγία ή Αρχαιολογία, τόμος Δ´.
25. Ν. Λορέντης, Λεξικό των αρχαίων κύριων ονομάτων, 1837
26. Α. Κωνσταντινίδης, Ομηρικό λεξικό
27. Δ. Δημητράκος, Λεξικό της όλης ελληνικής γλώσσης, τόμος ΙΑ´
28. Γ. Πουρναράς, Ταξίδι στην ελληνική προϊστορία, εκδόσεις Γεωργιάδη.